

تایا پڑویستہ کانت بدہ اسیست
دا بندہ یین؟ ... کاو جلال لہ
تہ ما نیو و

خدی ئا وازی سیی

ٲٲځځځ لٲ نووسينځ ٲٲنٲرٲ ٲٲلٲ ٲرييٲ ڪا ني ئيما نوٲل ڪا نت ڪٲنٲ. ئا يا ٲٲويستٲ ئٲمٲمٲ ئٲم فٲيلٲ سو فٲي ٲٲشناييٲ ڪان لٲسٲر ٲا يٲوٲ فٲٲ بدرٲٲٲ ځوارٲوٲ؟

نووسینځکی لځگځځ-لځځځ، لځ لایځن فلځریس بیسکا مپ، لځ 21.06.2020،
سځعات 13:38، لځ: دځر تاگسشیگل

[illegible][illegible]

لـ گرنگیدانی کانت لـ نووسیند کانیدا لـ بار ی گز ک متر

سیاسی، بلکو پتر زانستی-سروشتی، ئنترپوللژی و زانستی-تیریانن. کَشی کانت ئوو ی ک داخ چ جیاوازییک ل نوان مر قاندا ه بن، هروها ب چ ییکوو جیاوازییکان سه رهه بدن و چن زانست دیارییان بکات.

کوات ئدگار ددرکی-لَشکیپکانی “گگز” کان باب تی سرنجاکشانی کانتن. سدرای ئوو کانت هاوکات تایب تیم ندیی ئوتن یان ددات پا ک ل و ئدگارانه یان تپ ددکن و دیاریکردنیشیان ب هیچ شوو ییک ئبژکتیفی (موزوعی) نیی. ئاخر چوار گگز ک ل ووی چوستی و توانستی ئاو ز و توانستی هنان گگی کولتوور و جیاوازن ل ی کدی. ئم توانستنه تیا لای سپیکان بتواوی شک فیان کردوو، دواي ئوان ب داب زینی هرمیان هندی و شک کان دن، ئوجا ل ژر ووی هرم کدا دانیشتوانی ه سدر تایی ئم ریکا خیان د بیندوو.

ک ئو تکست ناوبراوان بخو ننتوو، بد گمن دتوانت نککی ل و بکات ک ئو ه و وستان ی کانت بگو ر ی پور کانی ئم گزر ک ب اسیستی (گگز زگری) دابنر ن. ل دانانی نووس رکی سدای هژدیم و سدر تای سدای نژدیم ب اسیست هاوکات ئو واتای دگ ی ننت ک سی م ب ستل بوو بگو ر ی پور کانی ئم بنرخ نر لت. ئاخر تگی اسیزم لکاتی سدای بیست م و س ریه داو. سدر ای ئو حوکمدان کی ئاوها بر و پاش و رچ خنراو ناشت ل خدا نا و ا بت، بکو ت نانت حوکمدان کی ناچار کیی: ئاخر ک بیی و لت ل مژووی اسیزمی ئوروپی تبگات، دب بت شر فای گان ئیدیل لژیپکانی سدای هژدیم و نژدیم بکات، جا گر ت نانت ئو تگی ی ل و دم دا ن بوو بت. گر ئم پش س کراتیی کان ناو بنین پش س کراتی، ئوا ناوان کمان ه نابت تیا ل بر ئووی تگی ک ل سدر می ئوان خیا ندا ن بوو. ئم ل م پیو ندید دا تیا گزر ک خمان ل گونا هبار کرد کی م رالی بدوور بگرین، ئم ش ک متر ل بر ئووی ب و جر گونا هبار کردن زوم ل اوردوو د کین، نخر، بکو ل بر ئووی ئم ب هلو ست کی ب و چشن زر سانا مزن تی ب خودی خمان ددین.

دیاریکردنی کانت وک اسیست بتایب تی ب و ی و وای، ک ئو تیا “زار کی سدر م ک ی خی” نیی و بلای نانه پش یاری باوی ئو سدر م لاسایی بکات و، چونک ناچار بوو وک زار ک ئو بکات. نخر، کانت ل لای نی خ ی و ر کی چالاکی و خیی و ش فافی ب گاندان ب ئیدیل لژی اسیزم نواندوو، بگومان رر ک ئو خ ی وک ب شک کی بای خم ندی سرجم بره م ک ی ل

دښوانۍ. کانت به وونی له د باتان دا ډاکه کی له تیرید کانی
خه له ماسیزم ډکړد که نه و له دژي نووس رانی وک یه هان
گه تفرید ه ډرډر نه نجامی د دان و تیریری اسیزمیان ته ډکړد و.
سره په ای نه و پرسیاری استین له ناکه کی فلسفه پیدا نه م یه:
نایا چن به ره می نووسه ډک بخو نین و که له لایک نه تیکه کی
(نه خلاقناسیه کی) جیهانگیرانه ی نازادی و یه کسانۍ، له لایک کی دی
تیرید کی هره میان نه گز کانی فرموله ډکړدو؟ په یو نه ډم
پرسیاره و د توانین جیاوازی له نه وان دوو هغه و ستدا به درشتی
بکین:

په کم: نه استه یه کی سه ډک کی باو ه یه که د سه ز به کانت و
د خوازته تا بکرت کم له و ډرگرتنی (سه پسیه نی) تا نه ستاکانه ی
کانت بگه نه. له روانگه ی نه م جه ره هغه و ست و تیرید کانی
گزه کان له نه و سه رج م به ره م که ی کانتدان، که به گومان به شه کی
نال باری نه و به ره م، له که مبه هان، جگه له و ه کار ی نه م به شه
به تایده تی د گه نه و به نه و به سه هوداچوون نه مپیریانه
(تجربیه یانه) که له پا به ندیه م نه و یه کانه و هاتنه گه نه و هیه
بایه خکیان به فلسفه و افه ډکړدنی نیه.

دووم: هغه و ست د ژبه ډک کانی اسیزم هان که ه ډو و به شه
به ره م که ی کانت وک دانه به او له یه د خو ننه و. له م وانگه یه و
فلسفه یه م رال په شانی د دات که چن گره که سه بژکتانی (بک رانی)
ناو زبه توانا نه فتار له ته یه کدیدا بنو نن، هره و هه تیریری
گزه کان وونی د کاته و که کارای نه و فلسفه یه به که یه: به
سپیه کان، نه که به نه وانی دی. به م په یه فرمان نه وون و
ناشکراکه (Der Kategorische Imperativ) (که نامانجی ناخه کیانه ی
کرداری م رالیه له فلسفه یه کانتدا - و)، بریتی نیه له: "نه وها
کردار بنو نه که ته ه ډرډم مره فایه تی هاوکات چه له که سی خته و چه
له که سی هره یه که کی دیکه دا وک م به ست، له هره گیز وک د ستو نه
به کارنه ه نه، نه خه، نه وسا فرمانه که بریتیه له: "نه وها کردار
بنو نه که ته گزه سی سپی هاوکات چه له که سی خته و چه له که سی هره
یه که کی دیکه ی سپیدا وک م به ست، له هره گیز وک د ستو نه
به کارنه ه نه، له ته د توانیت نه دمانی نه گزه کانی دی وک
نه بژکتی په تی دابنه یت و هغه سوکه وتیان له ته کدا بک یت". نه م
بریتیه له ته وانی نه یله سوفی جامایکای چارلس و. میلز
(Charles W. Mills) که له نووسینه که یدا به ناویشانی "مره
ډرینه کانی کانت" د ډرید به ته.

نه م د توانین به ه ډو و لاینه نه رگوم نه تی له بار په شان بدین:
لایه نه کیان د توانته ناماژ به نه و بدات که کانت فلسفه یه

مـرالـکـی خـی بـئـاشکـرا بـ سـرجـم مـرـفـایـتی فـرمولـ کردوو، ئـو هـروـها لـ نووسینـ ئـنـترـپـلـژینـکانیدا جـخت لـو دـکات کـ چوار “گـز” کـ سـر بـ هـمان مـرـفـایـتین، لـ لایـنـکـی دی دـتوانـت لـ تـکـستی کانتدا شوـنی ئـوتـ پـشان بدات کـ ئـو تـیاندا وایـتی بـ کـیلایـتی دـدات و دـبـژت، ئـوروپا بـژک لـ بـژان دـبـت بـ یاسادانـری سـرجـم جیهان.

ئـستا گـرـکـ پـرسین کـ ئایا کانت “لـسـر پایـکـو فـبـدینـ خوارـو”؟ لـ پـرسـیار کـ لـرـدا ئـو یـ کـ داخـ ئـمـ چـی لـ فـدانـخوارـو تـبـگـین، گـر مـبـست لـو بـت کـ چیدی ئـدگارـکی پـوارـی بـ کانت نـدرت، ئـوا باش دـکـین کـ واز لـم هـمـتـی دوورخستـوی وـنـکان بـهـنین، ئـاخر کـ ئـوها مامـ بـ لـتـک دابی فـلسـفـیدا بکات، ئـو کـسـ ناتوانـت شتـکی ئـوتـ نـ لـبارـی فـلسـفـ و نـ لـبارـی اسیزم فـربـت، لـ گـر “فـدانـخوارـو لـسـر پایـکـو” ئـو واتایـ بگـیـنـت، کـ چیدی گـرـک نیـ کانت وکـ پـیرـزـکی بـهـی بـدر لـ هـمـ بـزـلـبـنـین، ئـوا باشتر تا زوو ئـمـ هـمـت بـ دوورخستـوی وـنـکان بـرین، ئـوجا گـر دـستمان بـو کارـ کردبـت، ئـوا باش دـکـین بیر لـو شـبـکـینـو کـ داخـ هـرگیز پـویست بـت هـر کـسـک بـ هـر شـوازـک لـسـر پایـیـک دابـنـین، لـ تـنـیا گـر ئـمـ واز لـ هـمـوـستی یـکـم بـهـنین و ئـوی دووـمیان ئـنجام بدین، ئیدی دـتوانین کارـکی گونجاو بکـین: کانت لـ ناتـبـایی خـیدا بخوـنـینـو و لـنـو سـرجـم بـرهـمـکـیدا نـک تـنـیا فـلسـفـ پراکتیکیـکـی، بـکو هـروـها اسیزمـکـی و وایـتـیدانـکانی دیکـی ئـو بـ پـیوـنـدیـکانی دـسـتات، کـ شیاوی وایـتـپـدان نین، بـهـند وـرـبـگـرین، ئـمـ بـتایبـتی لـ پـیوـنـدی نـوان هـردوو ئـو لایـنـدا دـتوانین گـلـک شت فـر بـین.

لـ هـروـها شیمانـیـکی دیکـ هـی بـ کـتایبـهـنـان بـم خـریکـبونـ: کانت لـ نووسینی “لـبارـی ئاشتی هـمیشـیـ” دا کـ لـ تـمـنی پـیریدا نووسیوـتی، ئـو دـنـتـ بـر باس کـ دـبـت لـ نووسینـکانی سـردـمی گـنـجـتـیدا بـهـود بـی بگـیـنـ: کانت لـم نووسینـدا بـئـاشکـرا دان بـو دا دـنـت کـ سـرجـم مـرـفـان، سـرـبـخـ لـ “گـز” یان، ستاتـیـکی هاوما فیان وکـ سـبـژکت هـی، هـروـها کانت بـوون و ئاشکرایـی کـلـنیالیزم و کـلایـتی وکـ تاوان مـحکوم دـکات، وکـ خانمی فـیلـسوف پاولینـ کلاینگـلد دـبـژت، کانت “Second Thoughts on Race” ی هــو، کـواتـ ئـو گومانی لـ تـیـریدـکـی خـی لـمـ بـ گـزـکان (اسـکان) کردوو و لـ کـتاییدا چاوی پـدا خـشـندـتـو و - لایـنی کـم بـ تـهـمـکـشـکـراوی لـ

بهره‌م‌ک‌یدا ب‌ب‌ ئ‌و‌ی ب‌ئاشکرا د‌ری بب‌ت‌.
ن‌گ‌ ب‌ ئ‌م‌ی پ‌اوانی سپی ه‌شتا هیوا‌ک ه‌ب‌ت و ئ‌م‌ش بتوانین
ل‌م‌نی پ‌یریدا ت‌ق‌لا ب‌ ل‌ب‌یربردن‌و‌ی اس‌یزم بد‌ین، ل‌م‌
ت‌ق‌لای‌شدا د‌توانین ز‌رچاک کانت ب‌ نموون‌ و‌رب‌گرین. ل‌م‌
ت‌ن‌یا کات‌ک ئ‌م‌مان پ‌د‌ک‌رت، گ‌ر ئ‌یعت‌راف ب‌و‌ ب‌ک‌ین ک‌
اس‌یزم‌ک ه‌بو‌ و‌ ب‌ پ‌ویستمان زانیو‌ ل‌ب‌یر خ‌مانی ب‌رین‌و‌.
ل‌م‌ ک‌ ه‌و‌ستی ب‌و‌چ‌شن‌ و‌رب‌گر‌ت، ه‌یچ پ‌ویست نیی‌ ل‌س‌ر پای‌
دا بن‌رت‌.